

ОСНОВЕ ЗА ПОЧЕТНУ СТАТИСТИЧКУ ОБРАДУ И АНАЛИЗУ ПОДАТАКА О ПРОМЕТУ РОБА У СЛИВУ РИЈЕКЕ САВЕ ЗА 2024.

**ОСНОВЕ ЗА ПОЧЕТНУ СТАТИСТИЧКУ ОБРАДУ И АНАЛИЗУ ПОДАТАКА
О ПРОМЕТУ РОБА У СЛИВУ РИЈЕКЕ САВЕ ЗА 2022.**

Издавач:

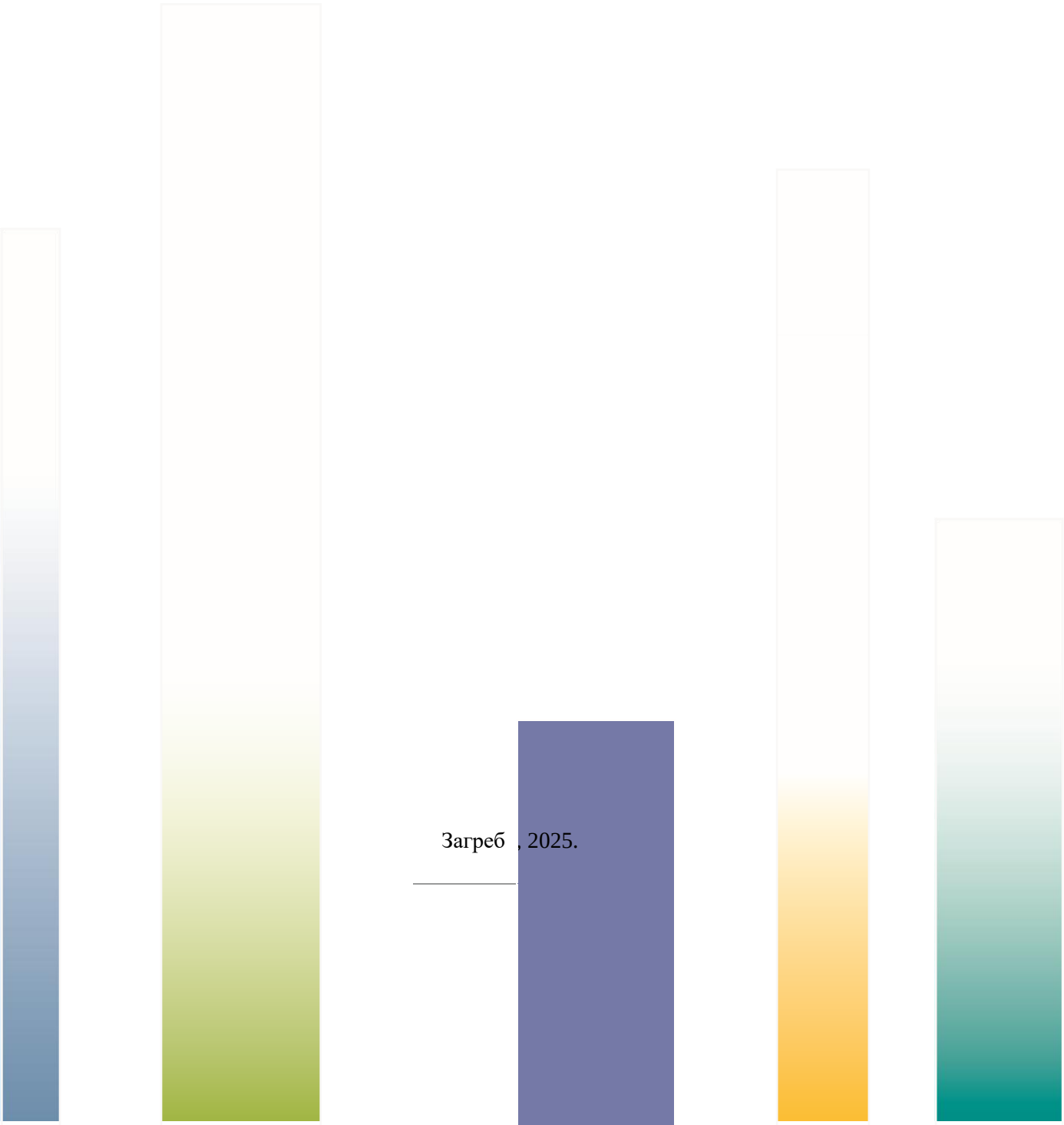
Међународна комисија за слив ријеке Саве
Кнеза Бранимира 29, Загреб, Хрватска
Тел: +385 1 488 69 60
E-mail: isrbc@savacommission.org
Web: www.savacommission.org

Уређивачки одбор:

Драган Зелько, Крунослав Сопчек, Душко Исаковић и Горан Шукало

ОСНОВЕ ЗА ПОЧЕТНУ
СТАТИСТИЧКУ ОБРАДУ И АНАЛИЗУ
ПОДАТАКА О ПРОМЕТУ РОБА У
СЛИВУ РИЈЕКЕ САВЕ ЗА 2024.

ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ ЗА ПОЧЕТНО ПРИКУПЉАЊЕ, СТАТИСТИЧКУ ОБРАДУ И АНАЛИЗУ ПОДАТАКА О ПРОМЕТУ РОБА У СЛИВУ РИЈЕКЕ САВЕ

1. УВОД

Секретаријат Савске комисије (надаље Секретаријат) започео је још 2008. године са прикупљањем података о претоварима робе и промету путника у сврху припреме и израде прегледа статистичких података за луке у сливу ријеке Саве, те њиховог кориштења за потребе одређених анализа. Сам процес прикупљања био је умногоме оптерећен непостојањем сређених и обрађених података за период посљедних 10 година као и проблемом неусклађене методологије и начина на који су државе обавезивале правна и физичка лица у смислу доставе података надлежним тијелима. Осим података које смо прикупили за наведени период, за потребе анализе стања и потреба за водним транспортом користимо и све доступне релевантне податке, као и податке из претходних студија и пројеката везаних уз водни транспорт.

У складу са захтјевима ЕУРОСТАТ-а, оне земље чланице Савске комисије које су уједно и чланице ЕУ имају функцију катализатора за земље изван ЕУ и умногоме ће убрзати усвајање методологија за прикупљање и обраду података из области унутрашње пловидбе. Несумњиво је да ће Србија и Босна и Херцеговина, које су тренутно у процесу приступања ЕУ, искористити прилику и усвојити методологију за прикупљање и обраду статистичких података за слив ријеке Саве ради усклађивања својих пракси са тренутно важећим одредбама ЕУ.

Имајући све наведено у виду, Секретаријат је обрадио и приредио преглед доступних статистичких података о претовару роба и промету путника у лукама и пристаништима на ријеци Сави и њеним пловним притокама. Количине претоварене робе су приказане за сваку луку појединачно, збирно у оквиру поједине државе те у јединственом сумарном прегледу.

Подаци о превозу путника за сад нису детаљно обрађени због непостојања ажурне евиденције односно неуједначене методологије и нивоа детаљности прикупљених података што је резултат природног положаја пристаништа (близина ушћа) као и уређености пловног пута. У току је координација активности на прикупљању података о превозу путника, а који би могли бити од користи осталим корисницима. Такви подаци ће бити приказани у корелацији са количинама превезених и претоварених роба у лукама на ријеци Сави.

У 2023. години отворена су два нова путничка пристаништа у Сремској Митровици и Шапцу, а очекује се сезонско повећање броја пристајања.

Година	Брчко	Жупања	Славонски Брод	Јасеновац	Сисак	Београд	Сремска Митровица
2013	200	100	200	-	200	65.000	200

2014	200	-	200	-	200	68.000	200
2015	200	-	200	200	200	60.000	200
2016	200	100	200	100	200	66.378	200
2017	100	100	100	100	100	72.347	421
2018	484	300	200	200	100	81.344	485
2019	515	515	368	368	368	103.523	-
2020	-	-	-	-	-	561	-
2021	-	-	-	-	-	19.406	-
2022	-	-	-	-	-	55.069	-
2023	145		145	145	-	74.750	145
2024	179	128	-	-	-	78496	179

Табела 1. Преглед промета путника у пристаништима на Сави и Купи

Треба нагласити да је стање пловног пута још увијек такво да представља препреку за било какво озбиљније планирање те неповољно утиче на потенцијалне инвеститоре у области производње.

2. ПРЕГЛЕД ПРЕТОВАРА/ПРОМЕТА У ЛУКАМА У СЛИВУ САВЕ

За потребе ове анализе прије свега треба дефинисати подручје посматрања а то је међународни пловни пут ријеке Саве дефинисан Протоколом о режиму пловидбе уз Оквирни споразум о сливу ријеке Саве. То подразумева ријеку Саву и њене пловне притоке, тј. њихове постојеће луке као и лучке управе које управљају лукама на одређеним подручјима.

Најпотпунији подаци били су доступни за период од 2010. до 2019. године, што је омогућило да све државе и луке буду заступљене у репрезентативном узорку што је минималан услов у смислу статистичке употребљивости резултата анализе тј. трендова који се могу из тога ишчитати.

Претовара је било и у периоду од 2000. до 2010. године али поједине луке или нису имале значајан обим претовара или нису водиле прецизну евиденцију тако да би кориштење таквих података било нерепрезентативно и у супротности с наведеним критеријумом репрезентативности. Доле испод у табеларном приказу може се уочити доступност података према години односно луци/држави као и укупан претовар. У наставку представљамо графички приказ доступних промета/претовара по лукама односно државама.

Год.	Брчко	Шамац	Раф. Брод	БиХ	Сл. Брод	Сисак	Хрватска	Шабац	Сремска Митровица	Остала мјеста	Србија	Укупно
2000					169.000	169.000	338.000					338.000
2001					210.000	204.432	414.432					414.432
2002					205.000	218.775	423.775					423.775
2003					201.000	160.000	361.000					361.000
2004					198.000	190.528	388.528					388.528
2005					174.000	174.003	348.003					348.003
2006		51.000		51.000	162.000	156.935	318.935					369.935
2007		168.079		168.079	180.000	139.899	319.899					487.978
2008	55.546	245.389		300.935	137.000	137.210	274.210					575.145
2009	269.585	107.854		377.440	125.800	120.931	246.731					624.171
2010	140.993	179.170		320.163	124.072	118.466	242.538		64.901		64.901	627.602
2011	36.177	174.685		210.862	85.033	83.121	168.154		191.216		191.216	570.232
2012	71.273	147.481		218.754	38.468	42.355	80.823		427.738		427.738	727.315
2013	71.822	82.787		154.609	39.280	42.345	81.625		413.149		413.194	649.428
2014	104.983	86.624	36.719	228.326	111913	49.899	161.812					390.138

2015	80.102	-	35.264	115.366	164470	53.903	218.373	92.976	220.747		313.723	647.462
2016	158.275	-	19.809	178.084	197812	89.960	287.772	135.337	260.730		396.067	861.923
2017	135.727	-	9.786	145.513	116.824	60.427	177.251	169.986	189.265		359.251	682.015
2018	98.339		29.500	127.839	131.175	65.704	196.879	148.819	234.465	681.805	1.065.089	1.389.807
2019	125.325	-	8.116	133.441	198.997	69.878	268.875	148.632	560.059	949.318	1.658.009	2.060.325
2020	72.783			72.783	138.046	55.425	191.471	170.487	486.374	2.089.891	2.746.753	3.011.007
2021	31.701	-	-	31.701	191.675	28.500	220.175	224.313	692.515	2.283.188	3.200.016	3.451.892
2022	40.606	-	-	40.606	160.535	38.246	198.781	142.135	1.194.015	3.199.567	4.535.717	4.775.104
2023	61.211	-	-	61.211	180.464	29.274	209.738	130.906	722.092	4.381.326	5.234.324	5.505.273
2024	14.893	-	-	14.893	154.334	-	154.334	202.831	446.183	1.958.508	2.607.522	2.776.749

Табела 2. Преглед промета/претовара на Сави и Купи

Босна и Херцеговина

Лука Брчко: налази се у сјевероисточном дијелу Босне и Херцеговине, на десној обали пловног пута ријеке Саве на ријечном километру 228, са просјечним навигационим периодом од 260 дана годишње. Категорија пловног пута IV и индустрија гравитационог подручја предодредили су значај Луке Брчко у односу на узводна пристаништа.

Преко луке је могуће остварити директне робне токове ријеком Савом са подунавским лукама западне и источне Европе, као и са лукама на Сјеверном и Црном мору. Са Европском жељезничком мрежом повезана је саобраћајницом Тузла-Винковци због дозвољеног осовинског оптерћења од 18t. У непосредној близини Луке Брчко налази се магистрални путни правац М14.1. Може се закључити да је лука добро повезана са другим превозним модалитетима.

На бази њеног положаја на пловном путу сврстава се у категорију лука на отвореној обали. Територија Луке Брчко просторним капацитетима покрива површину од око 14 хектара. Већи дио површине сачињава оперативна обала са помоћним и пратећим садржајима, отворена и затворена складишта и радионички простор. У непосредној близини оперативне обале налазе се три сидришта формирана сходно технолошким операцијама и врсти робе.

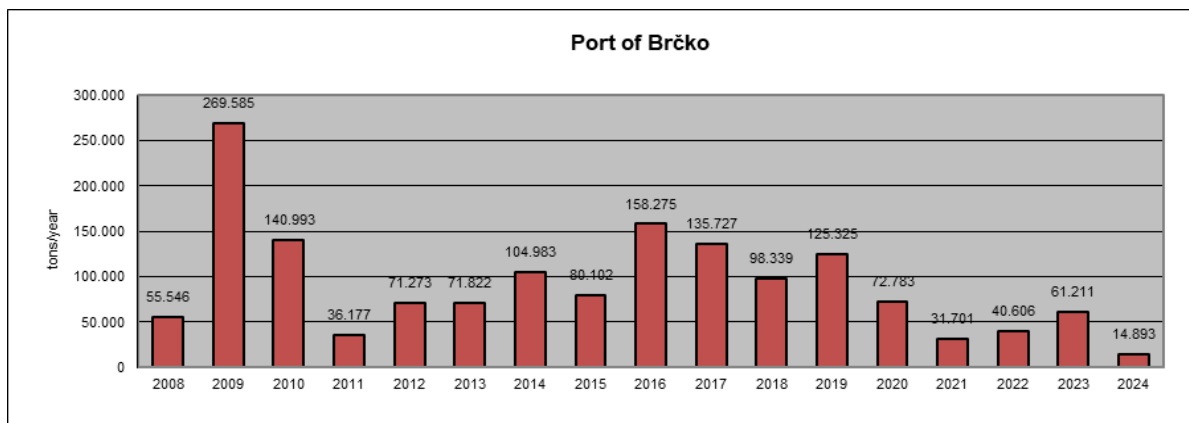
Дужина изграђене оперативне обале уз коси кеј износи 104m и 76m уз вертикални кеј. Уз оперативну обалу налазе се четири ранжирна колосијека укупне дужине 2586m. Лука је повезана са главном жељезничком станицом једноколосијечном трасом. Главна претоварна механизација, годишњег капацитета од око 915.000 тона, омогућава претовар генералних и расутих роба: брод-обала, обала-брод. Механизацију сачињавају двије порталне дизалице типа Ganz (5 t, l=30m). Позадинска складишта опслужују виљушкар и утоваривачи. У луци је успостављен савремен контејнерски терминал.

ЕБРД (Европска банка за обнову и развој је одобрила 10.милиона евра, 3.милиона су грант средства, а рок за реализацију пројекта је 3. године од 2021-2023 године. Све то подразумијева:

1. Главни пројекат манипулативног платоа са одводњом оборинских вода у Луци Брчко - 904.986,63 ЕУР (завршени радови 10.03.2022.)
2. Набавка и уградња нове дизалице 16/27 т - 2.580.000 ЕУР (рок за завршетак уградње дизалице је 07.09.2022.године)

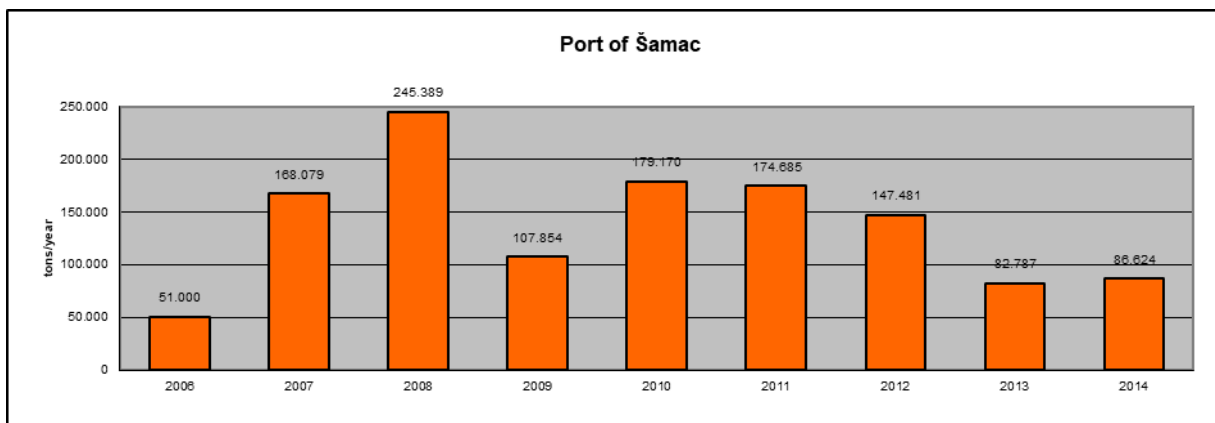
3. Главни пројекат реконструкције прилазног пута од Бијељинског друма ка Луци Брчко - 791.812,13 ЕУР
4. Главни пројекат индустријског колосијека жељезничка станица Брчко Ново - Лука Брчко са реконструкцијом прикључка за индустрију - 3.757.145,05 ЕУР

За регулисање транспортних токова робе, промјене врсте транспорта, као и за потребе производње Лука Брчко располаже са 61.000m² отвореног и 11.000m² затвореног складишног простора. Затворена складишта су типска, класична подна. Наведена складишта послују по принципу уговора за складишни простор. У склопу територије луке налази се царински терминал површине 5.000m². Иако структура претоварених роба није посебно обрађена, ваља напоменути да су током посматраног периода претоварани углавном угаљ-антрацит, сојина сачма, кокс, лимови односно хладно ваљане траке и сл.

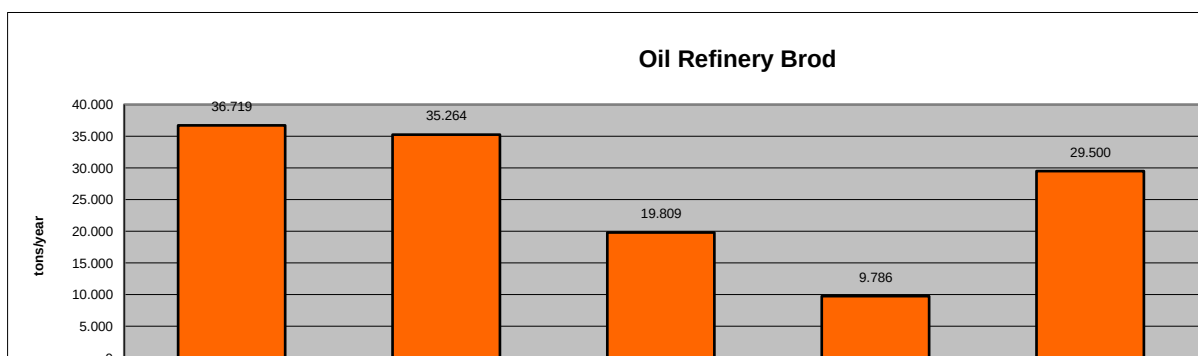
Графикон 1 Приказ промета/претовара у Луци Брчко

Лука Шамац: Карактеришу је велике осцилације у количини претоварене робе јер је ослоњена на производне погоне система у чијем је саставу и који је заправо и власник саме луке. Као таква углавном служи за допрему хладно ваљане траке те отпрему челичних цијеви. Од 2015. године лука је у стечају те се не обављају претовари терета са пловила на обалу и обратно.

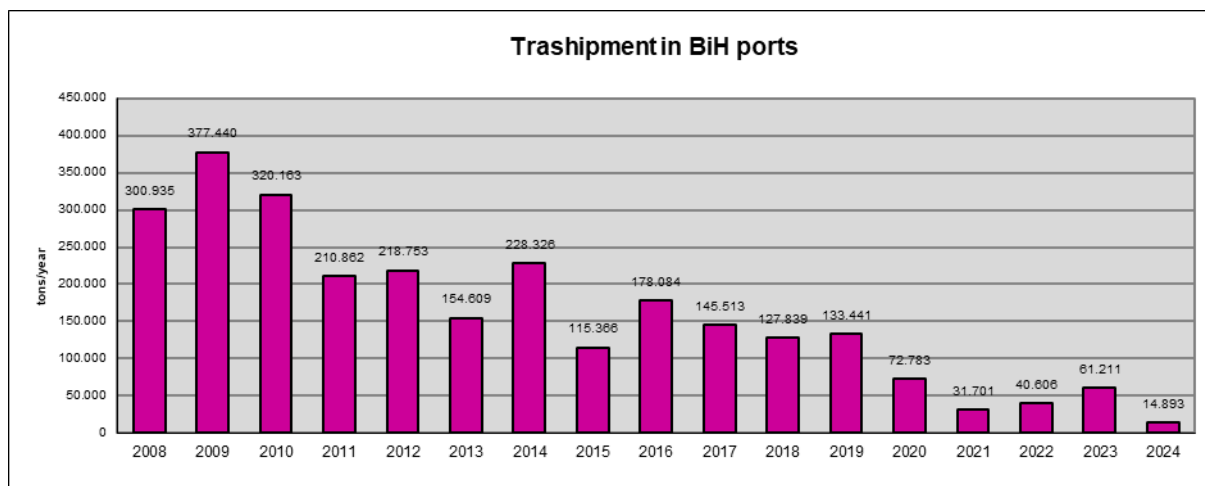
Графикон 2: Приказ промета/претовара у Луци Шамац

Рафинерија нафте Брод: утемељена 1892. године од стране мађарске компаније за хемијску индустрију „Даница“. Карактерише је добра позиционираност на ријеци Сави која је пловна од Сиска до ушћа у Дунав и даље до Црног мора, близина касније изграђеног Јадранског Нафтовода (ЈАНАФ) те близина аутопута. Некадашња жељезничка веза са пругом Загреб-Београд није обнављана имајући у виду промјену тржишног и привредног амбијента након распада Југославије. Планирано уређење пловног пута ријеке Саве и његово могуће довођење у предвиђену категорију пловности довело би до значајног повећања количине транспорта нафте и нафтних деривата из и према рафинерији, с обзиром на то да је рафинерија и увозник знатне количине адитива неопходних за њен производни процес. Основана је компанија Оптима Група чији задатак је планирање и управљање развојем нафтне индустрије кроз фирме Рафинерија нафте Брод, Рафинерија уља Модрича те развијање и ширење малопродајне мреже бензинских пумпи.

Графикон 3: Приказ промета/претовара на терминалу Рафинерије нафте Брод

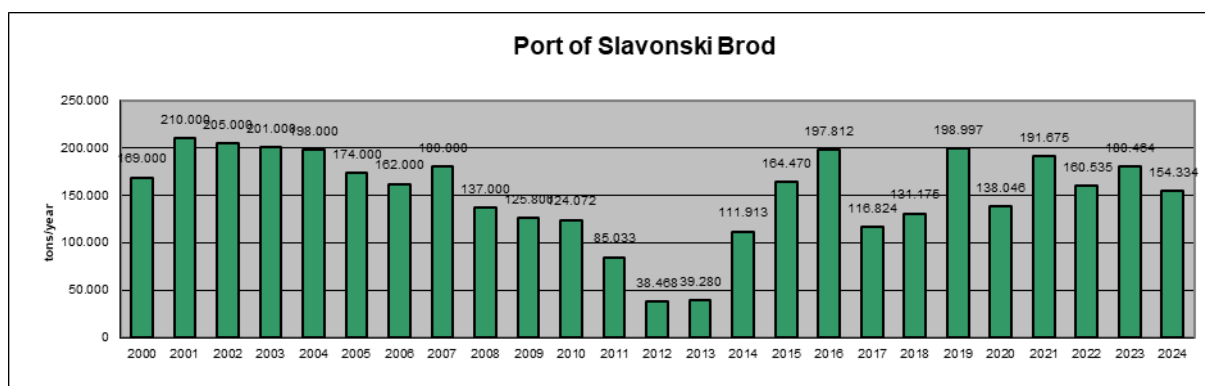
Ваља напоменути да су луке Босне и Херцеговине очекивале и својим плановима предвиђале повећање количине претоварене робе и своје развојне планове усклађивале с тим очекивањима. Са друге стране, многи фактори (криза у Украјини, спор привредни раст, застој у реализацији пројекта обнове пловног пута и сл.) утицали су да такав сценарио изостане. У току су активности и разговори који се воде ради изналажења новог модела за инвестирање у обнову пловног пута ријеке Саве као и лука које се на њој налазе. На крају представљамо и сумарни преглед промета/претовара за Босну и Херцеговину.

Графикон 4: Сумарни приказ промета/претовара у Босни и Херцеговини

Република Хрватска

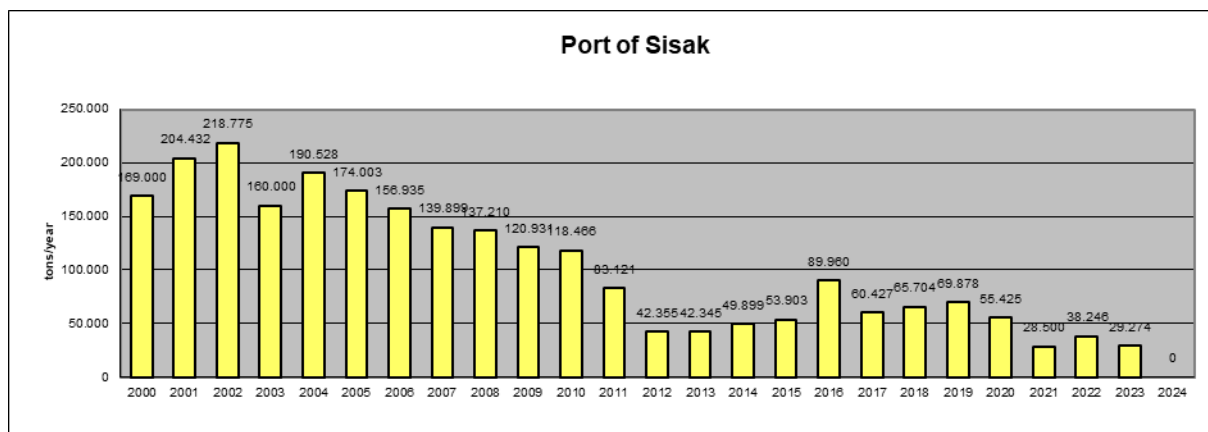
Лучка управа Славонски Брод: према организационој шеми надлежног министарства управља свеукупном лучком инфраструктуром на свом подручју и као таква одговорна је за планирање и развој те додјелу концесија на лучке операције у лукама и пристаништима. За посматрани период у лукама и пристаништима је регистрован углавном претовар сирове нафте и камена а у мањим количинама житарица, шећера, биогорива те појединачних једнократних или виšekратних отпрема производа металне индустрије те специјалних терета. У најави су веће инвестиције Хрватских Жељезница и приватних инвеститора а у току су и преговори око дугорочнијих послова претовара и транспорта. У 2017. години Лучка управа је започела са изградњом нове и надоградњом постојеће обалске инфраструктуре и друмске мреже те контејнерског терминала. Цијели посао износи 11 милиона ЕУР и дјелимично је финансиран од стране ЕУ. Тренутно, лука располаже са 370 м вертикалне обале што је значајно повећање у односу на стање прије реконструкције. Радови су довршени у 2021. години и Лучка управа је у 2022. години испословала употребну дозволу за изведене радова.

Графикон 5: Приказ промета/претовара за Лучку управу Славонски Брод

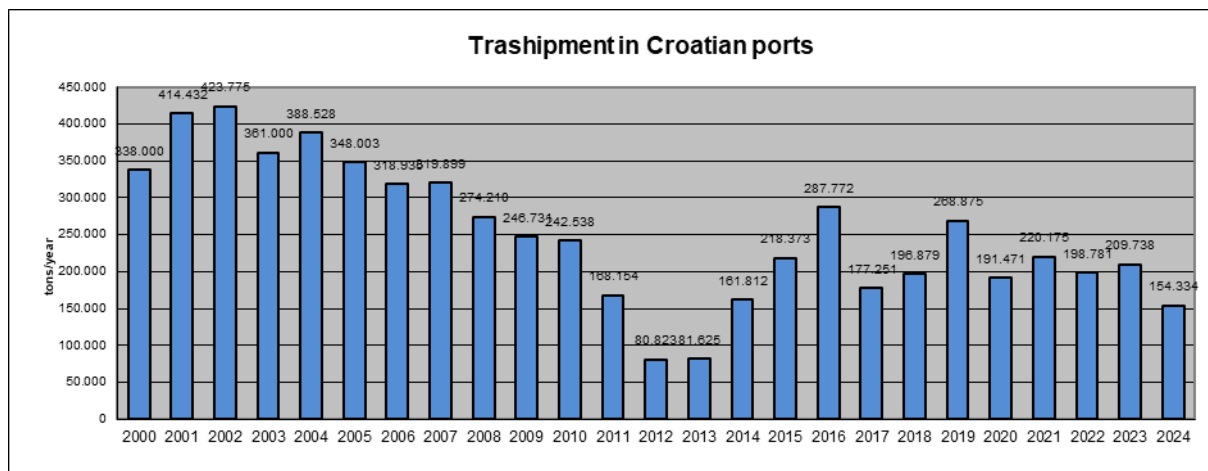
Лучка управа Сисак: Специфичан и незавидан положај најузводније луке на Сави одразио се и на скромне количине претоварене робе која се углавном заснива на сировој нафти укрцаој у Славонском Броду. Пловидба односно

допрема терета овисна је умногоме о хидролошким приликама па тако представља ограничење и за луке из којих се роба транспортује (у овом случају Славонски Брод). Без обзира на све ове изазове треба истаћи да су развојни планови и инвестиције врло амбициозни и изгледни те да се спроводе углавном према плану. До прије неког времена постојао је значајан захтјев за превозом робе, али је због честе промјене власничке структуре привредних субјеката и њихових производних планова потражња за транспортним услугама знатно осцилирала. Нажалост, у 2024. години у луци није забиљежена претоварна активност.

Графикон 6 Приказ промета/претовара за Лучку управу Сисак

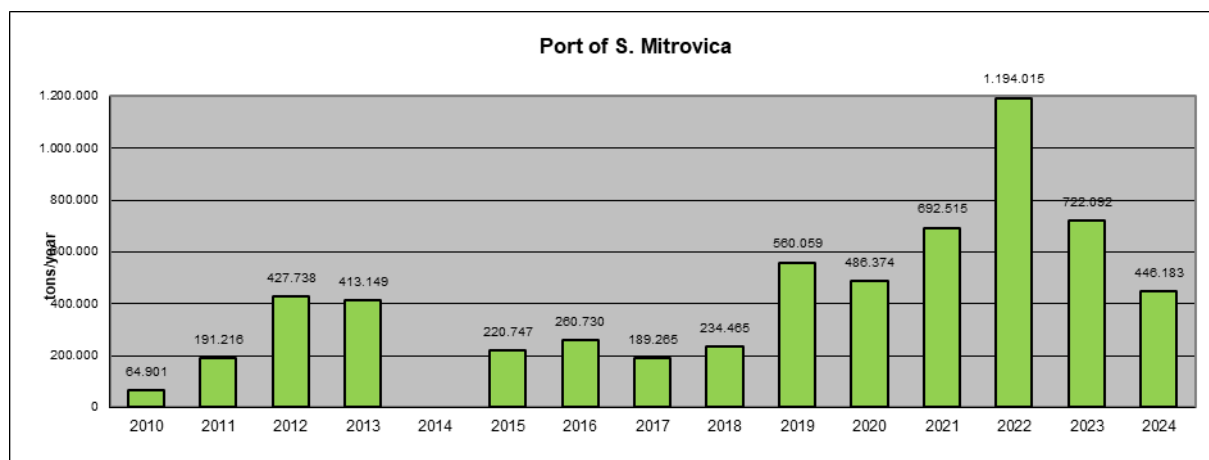
Без обзира на проблеме који прате реализацију пројекта обнове пловног пута ријеке Саве, лучке управе и држава улажу велике напоре и чврсто су одређени да раде на обнови инфраструктуре, валоризацији развоја водног транспорта те указивању на конкурентност истога. Постојање лучких управа на Драви и Дунаву умногоме оправдава амбициозне планове за развој и модернизацију лука и на ријеци Сави. Ове чињенице и планови резултоваће знатним повећањем промета роба у ријечним лукама. У наставку представљамо сумарни преглед за обје посматране лучке управе.

Графикон 7: Сумарни приказ промета/претовара за Хрватску

Сремска Митровица/Лука „Легет“: је комерцијална фирма која управља лучким простором а основна јој је дјелатност експлоатација наноса/седимента из корита ријеке Саве. Седимент као терет третирали смо једино у случају луке „Легет“ будући да друге луке не воде евиденцију о том типу терета или о њему не воде потпуну евиденцију. У овом случају учињен је изузетак због тога што је експлоатација седимента из ријечног корита основна дјелатност ове луке. Лука биљежи значајне количине претовара те њене активности увелико овисе о потражњи из грађевинског сектора.

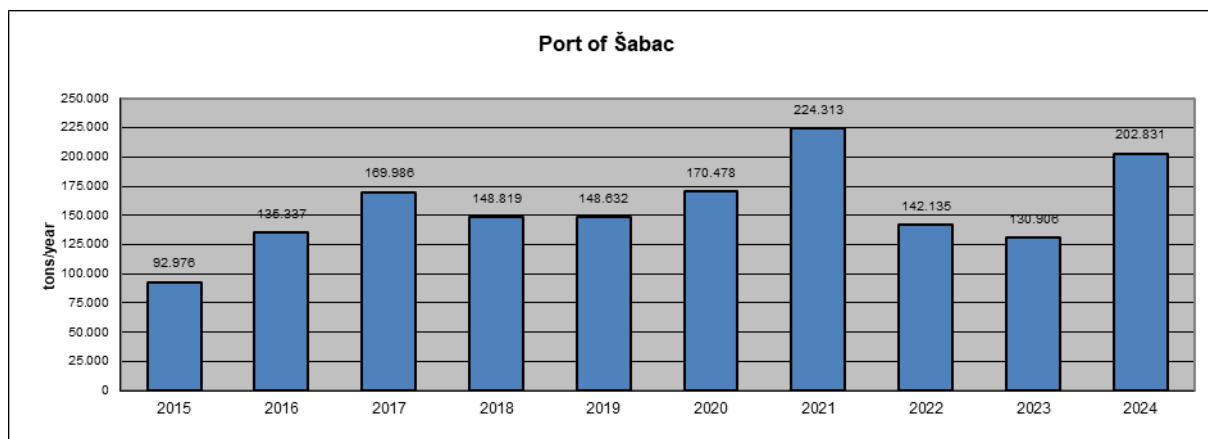
Обновљено „Путничко пристаниште“ отворено је и стављено у употребу у марту 2023. године и представља значајан инфраструктурни потенцијал за развој ријечног туризма.

Графикон 8: Приказ промета/претовара у акваторији Сремске Митровице

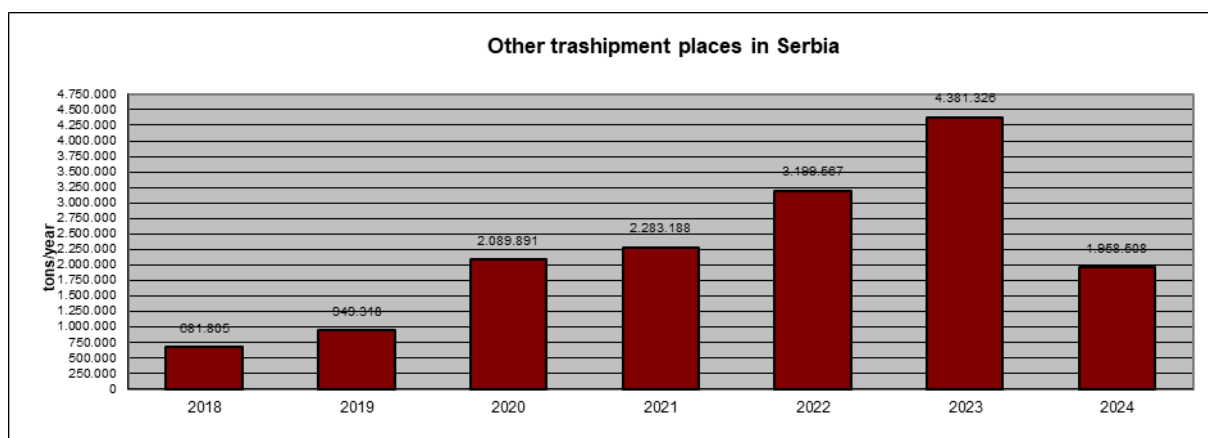
Шабац/Индустријски пристан „Зорка“ изграђен је у доба некадашњег гиганта хемијске индустрије „Зорка“ те га углавном користи шабачка и ваљевска индустрија. Претовар се већином обавља на наведеном пристану, који се састоји од вертикалне обале за истовар и утовар теретних бродова и има дугу традицију коришћења ријеке Саве као пловног пута. Индустријски пристан налази се на магистралним путевима М-19 и М-21, који су добро повезани са аутопутевима Е-70 и Е-75. Кроз цијели комплекс такођер пролази жељезнички колосијек повезан са мрежом Жељезница Србије.

Претовари се одвијају и у акваторијуму „Слободне Зоне Шабац“, компаније чија је основна дјелатност претовар и складиштење роба те која има амбиције да што скорије оспособи инфраструктуру предвиђену за прихват пловила. Компанија се налази у индустријској зони Шабац на 98. километру ријеке Саве и на магистралном путу М-19. С обзиром на то да је у југославенском периоду започела изградња базенског типа луке и на то да постоји одређена пројектна и просторно планска документација те студије које показују оправданост, може се очекивати да ће у догледној будућности њени повећани капацитети имати позитиван утицај на тржиште транспортних услуга.

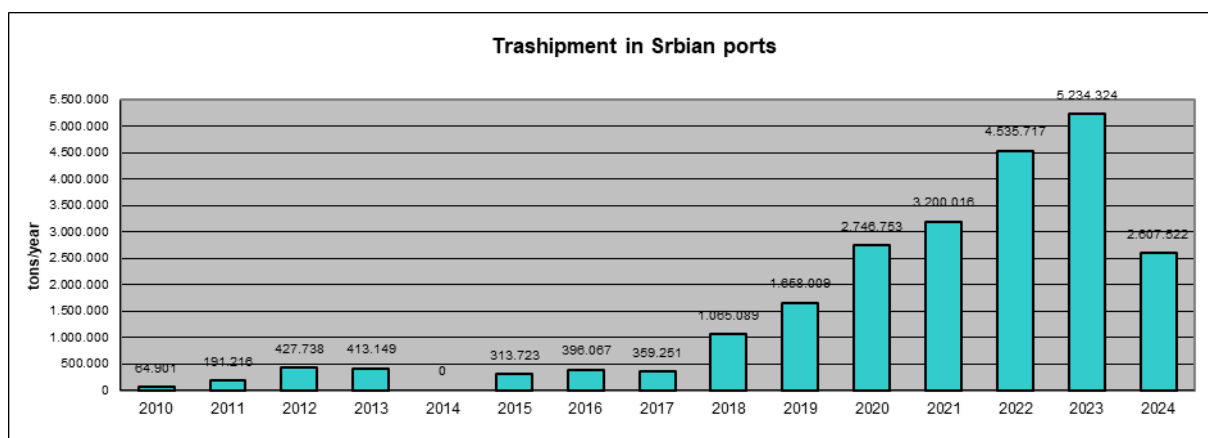

Графикон 9: Приказ промета/претовара у акваторијуму Шапца

Остала претоварна мјеста за која је Агенција за луке Републике Србије од 2017. године почела водити статистичко евидентирање. Ова евиденција је од изузетне важности за детаљније праћење трендова како везано за количину претоварених роба тако и за структуру истих. У 2024. години количина претовара знатно је нижа него претходне године, што одражава изазове и стагнацију који утичу на привредне активности како у Републици Србији тако и у другим државама чланицама Оквирног споразума о сливу ријеке Саве.

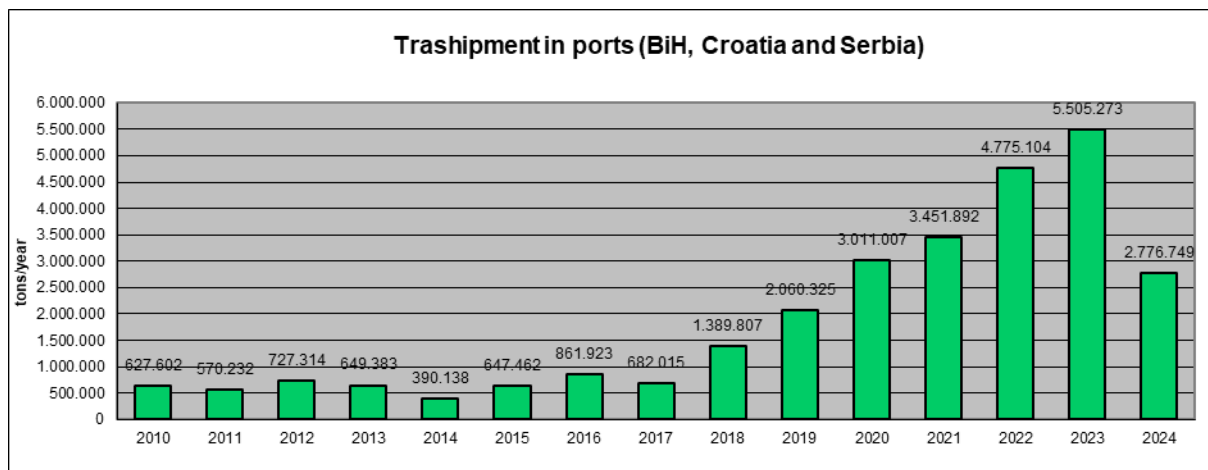

Графикон 10: Приказ промета/претовара за остала претоварна мјеста

Графикон 11: Сумарни приказ промета/претовара у Србији

На крају, за потребе ове анализе, представљамо и један интересантан графикон који представља укупан промет/претовар у лукама на међународном пловном путу ријеке Саве за период 2010/2021 тј. период у којем је било могуће посматрати све три државе. Један од наших главних циљева је повећање детаљности приказа података о превозу/претовару на графикону. Увјерени смо да ће овај документ послужити као темељ за статистички годишњак слива ријеке Саве. Од 2015. године лука је у стечају те се не обављају претовари терета са пловила и обратно.

Графикон 12: Сумарни приказ промета/претовара у сливу ријеке Саве

Анализа статистичких података за 2024. годину указује на значајан пад промета и претовара у лукама у цијелом сливу ријеке Саве.

Обнова пловног пута и пловидбе од круцијалне је важности за оживљавање привредних активности и повећање потражње за транспортним и претоварним услугама у лукама.